

Dr hab. Joanna Rokita-Jaśkow, prof.UP

Kraków 16.11.2017

Instytut Neofilologii

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej

**RECENZJA DOROBKU NAUKOWO-BADAWCZEGO, DYDAKTYCZNEGO
I ORGANIZACYJNEGO W POSTĘPOWANIU HABILITACYJNYM
DR DOROTY WERBIŃSKIEJ**

1. Sylwetka Habilitantki

Pani dr Dorota Werbińska jest obecnie starszym wykładowcą w Instytucie Neofilologii (Zakład Filologii Angielskiej) w Akademii Pomorskiej w Słupsku.

Uzyskała ona dyplom magistra filologii angielskiej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie pracy magisterskiej pt. *Acquisition in Vocabulary in English as a foreign language* napisanej pod kierunkiem dr Priscilli Johnson. Natomiast stopień doktora nauk humanistycznych uzyskała w roku 2003 na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie rozprawy pt. *A Profile of an Effective Teacher of English – a Qualitative Approach*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab Krystyny Drożdżał-Szelest.

Całą swoją karierę zawodową Habilitantka związała z nauczaniem, początkowo jako nauczyciel języka angielskiego w II LO w Słupsku (w latach 1989-1996), a następnie jako wykładowca i starszy wykładowca Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych (w latach 1992-2003). W latach 2003-2015 pracowała na stanowisku adiunkta w Akademii Pedagogicznej, przemianowanej następnie na Akademię Pomorską w Słupsku. Dodatkowo w latach 2003-2008 pełniła funkcję kierownika Zakładu Filologii Angielskiej. Pracowała również równolegle (w latach 2009-14) na część etatu starszego wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Koszalinie oraz współpracowała z Akademią Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi, gdzie prowadziła seminarium magisterskie z glottodydaktyki. Należy również wspomnieć, że od roku 1993 Habilitantka stale współpracuje z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku jako konsultant ds. wspomagania pracy nauczycieli języków obcych.

Bogate doświadczenie zawodowe w zakresie nauczania języków obcych, jak i kształcenia nauczycieli ukierunkowało również jej zainteresowania badawcze, które systematycznie rozwijała w toku swojej kariery zawodowej, począwszy od pracy magisterskiej po rozprawę doktorską oraz obszerny dorobek naukowy po doktoracie przedstawiony do obecnej oceny.

2. Ocena dorobku naukowo-badawczego

2.1. Podstawowe osiągnięcie naukowe

Jako główne osiągnięcie naukowe Habilitantka wskazuje monografię pt. *The Formation of Language Teacher Identity. A Phenomenographic-Narrative Study*, wydaną przez Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku. Monografia ta stanowi ukoronowanie wielu lat badań nad rozwojem kompetencji zawodowych nauczyciela języka obcego: początkowo studenta – przyszłego nauczyciela, często przypadkowo podejmującego studia nauczycielskie, poprzez pierwsze doświadczenia w toku praktyki oraz w pierwszych latach pracy.

Monografia ta liczy 526 stron, z czego 75 stron stanowią załączniki oraz spis bibliografii. Książka składa się z 6-ściu rozdziałów. Rozdział pierwszy syntetycznie omawia różne podejścia do badania tożsamości oraz jej konceptualizacje, rozdział drugi koncentruje się na tożsamości nauczyciela języków obcych i charakteryzuje składające się na nią komponenty. Na podstawie dostępnych modeli tożsamości Autorka w rozdziale tym proponuje model 3 ALTIF (*3A Language Teacher Identity Framework*), będący podstawą do przedstawienia danych empirycznych w rozdziałach 5 i 6. Rozdział 3 przedstawia stan badań nad tożsamością zawodową nauczycieli w skali globalnej, tj. na niemal wszystkich kontynentach. Autorka prezentuje kierunki badań odnosząc się do składowych modelu 3 ALTIF. Należy podkreślić, że Autorka skupiła się tu na badaniach najnowszych, tylko tych po roku 2000. Rozdział 4 opisuje metodologię przeprowadzonych badań, charakteryzując również przyjętą perspektywę jako badanie fenomenograficzne i narracyjne.

Zaproponowany w rozdziale 2 przez Habilitantkę model tożsamości zawodowej nauczyciela języka obcego pozwala całościowo scharakteryzować sylwetkę dobrego nauczyciela języków obcych, a co za tym idzie również prognozować, jakie predyspozycje powinna posiadać osoba decydująca się na studia nauczycielskie. Są to następujące składowe: afiliacja nauczyciela (ang. *affiliation*) tj. przynależność do zawodu, związana z motywami jego wyboru, przywiązanie nauczyciela (ang. *attachment*), tj. preferencje i przekonania nt. nauczania oraz autonomia nauczyciela (ang. *autonomy*), charakteryzująca się takimi cechami jak: sprawczość, refleksyjność i odporność nauczyciela, które pozwalają mu na samodzielne i refleksyjne dokonywanie wyborów, niezależnie od odgórnie narzuconych ról. Oprócz tych składowych zaproponowany model tożsamości zawodowej nauczyciela wzbogacony został o dwa pojęcia: 'nieciągłości' (ang. *discontinuity*) wprowadzony za English (2013) oraz analogicznie termin 'ciągłości' (ang. *continuity*) wprowadzony przez Autorkę. Terminy te odpowiednio oznaczają: negatywne doświadczenia, jakich doznają osoby na swojej drodze stawiania

się nauczycielem, lub przeciwnie: oczekiwania, że doświadczenia stawania się nauczycielem przebiegną spokojnie i bez zakłóceń. Te wszystkie aspekty zostały ujęte przez Habilitantkę w analizie obszernych danych jakościowych, uzyskanych w drodze pogłębionych wywiadów, dzienników prowadzonych przez studentów oraz Badaczkę, notatki z obserwacji lekcji, analizy metafor i pisemnych narracji w 4-ech krytycznych momentach kształtowania się tożsamości zawodowej: na początku studiów, w trakcie studiów i zajęć z dydaktyki języka obcego, po odbyciu praktyki nauczycielskiej oraz po pierwszym roku pracy. Na każdym etapie Habilitantka stawia szczegółowe i prawidłowo skonstruowane pytania badawcze. Wielość wykorzystanych narzędzi wskazuje na bardzo dobrą znajomość metod jakościowych.

Bardzo wysoko oceniam monografię Autorki, gdyż jest to pierwsze w Polsce tak całościowe opracowanie dotyczące rozwoju tożsamości zawodowej nauczyciela języków obcych (a nie, o wiele częściej badanej, tożsamości uczącego się języków). Dzieło Autorki jest więc absolutnie pionierskie w tym zakresie. Po drugie Autorka poradziła sobie z usystematyzowaniem ogromnej ilości materiału: zarówno literatury przedmiotu, jak i materiału empirycznego. Literatura przedmiotu odnosi się do najbardziej aktualnych badań przeprowadzonych nad tym zagadnieniem po roku 2000 w różnych kontekstach w skali globalnej (por. rozdział 3.2.). Ponieważ monografia ta przedstawia wyłącznie studia jakościowe, prowadzone w kilku różnych etapach czasowych i na kilku różnych grupach, materiał empiryczny stanowią setki nagrań wywiadów, narracji, arkuszy obserwacyjnych, metafor. Uporządkowanie ich, zidentyfikowanie głównych wątków, a następnie ich interpretacja wymaga nie lada wysiłku i głębokiej znajomości tematu. Wyodrębnione wątki Autorka zestawia w czytelnych tabelach, które podsumowują treści znalezione w wypowiedziach badanych.

Przedstawiając zebrany przez siebie materiał empiryczny Autorka odnosi się do wspomnianego modelu 3 ALTIF, w słowach respondentów znajdując weryfikację dla wspomnianego modelu. W efekcie powstała praca niezwykle syntetyczna i spójna, pozwalająca Czytelnikowi zrozumieć główne tezy Autorki, a także znajdując weryfikację modelu w wypowiedziach badanych. Przedstawione przykłady narracji w studiach przypadku dają rzeczywisty wgląd w proces kształtowania się tożsamości zawodowej nauczyciela. Świadczą również o ogromnym zaangażowaniu osobistym Habilitantki w proces kształcenia nauczycieli.

Moje jedyne zastrzeżenie do tej pracy, odnoszą się do faktu, że Autorka zaproponowała model 3 ALTIF *a priori*, tj. zanim przedstawiła dane empiryczne, z góry zakładając, że znajdzie dowody na jego weryfikację. Myślę, że sformułowanie modelu powinno raczej wynikać z uprzednio przedstawionej analizy zebranych danych. Tu również chętnie widziałabym ilościowe zestawienia i/ lub klasyfikację np. zebranych metafor, co pozwoliłoby zobrazować pewne ogólne tendencje w sposób obiektywny. Podejrzewam jednak, że Habilitantka wypracowała wspomniany model w toku analizy danych i celowo zaprezentowała go przed prezentacją wyników badań, tak by umożliwić czytelnikom śledzenie wywodu i interpretację danych.

Nie mam żadnych uwag do pracy pod względem formalnym: jest ona napisana poprawnym językiem. Nie zauważyłam żadnych usterek edytorskich. Cały wywód jest prowadzony spójnie i konsekwentnie: Autorka opatrzyła każdy rozdział wstępem i podsumowaniem, co pozwala na bezproblemowe śledzenie wyводу Autorki.

Na końcu należy wyraźnie stwierdzić, że wspomniana monografia ma również ogromne znaczenie społeczne, szczególnie w dobie toczącej się dyskusji nad zreformowaniem kształcenia nauczycieli. Jak wskazuje Autorka w podsumowaniu, należy się zastanowić nad tym, co motywuje osoby do podjęcia studiów nauczycielskich, należy wzmocnić system mentoringu w trakcie studiów, a także w pierwszym roku wykonywania zawodu. Podsumowując powyższe rozważania, stwierdzam, że moja ocena monografii jest **jednoznacznie pozytywna**.

2.2. Pozostałe osiągnięcia naukowe

Pozostały dorobek naukowy Habilitantki jest również imponujący. Po doktoracie w 2003 r. obejmuje on 3 inne książki, 30 artykułów w czasopismach, w tym 1 artykuł badawczy oraz 8 artykułów recenzyjnych wskazywanych w bazie WoS, 28 rozdziałów w monografiach oraz 2 opracowania zbiorowe (Werbińska D., i Widawska, B. 2007; Biedroń, A. i Werbińska, D. 2010).

Łącznie jej dorobek publikacyjny można ocenić na 514 punktów (według wskaźnika MNiSW), a sumaryczny Impact Factor według listy Journal Citation Reports wynosi 0.834, natomiast Indeks Hirscha według bazy Web of Science wynosi 1, ale już w Google Scholar 4. Podobnie liczba cytowań wynosi odpowiednio: 1 w WoS i 4 w Google Scholar (Habilitantka podaje wskaźnik 3 w Google Scholar, jednakże sprawdziwszy go samodzielnie, stwierdzam, że zmienił się on na korzyść Habilitantki, co świadczy o tym, że cytowalność jej dorobku wciąż rośnie.

Już same te wskaźniki, które jak na nauki humanistyczne uważam za bardzo wysokie, świadczą o ugruntowanej pozycji Habilitantki na polu nauki. Szczególnie pozycje książkowe są szeroko znane w środowisku akademickim i wykorzystywane na zajęciach ze studentami- przyszłymi nauczycielami języków obcych. Książka: *Skuteczny nauczyciel języka obcego* (wyd. Fraszka Edukacyjna, 2004) doczekała się aż dwu dodruków (2005, 2006).

Pozostałe prace Autorki również dotyczą nauczyciela języka obcego, bądź to początkującego, bądź już doświadczonego, a nawet emerytowanego. Nie należy jednak sądzić, że Habilitantka powiela te same tezy. Wprost przeciwnie. Autorka wciąż odkrywa nowe aspekty pracy nauczyciela, jest na bieżąco z aktualnymi światowymi trendami w tym zakresie. W jej badaniach nad rozwojem kompetencji nauczycieli języków obcych można wyróżnić cztery główne obszary. Są to: badanie przekonań i teorii subiektywnych (3 artykuły), zdarzenia krytyczne w pracy nauczyciela języka obcego (3 artykuły), biografie nauczycieli i badania narracyjne (4 artykuły) oraz konteksty pracy nauczycieli języków obcych (2 publikacje w przygotowaniu).

Dr Werbińska prowadzi przede wszystkim badania jakościowe. Są one zawsze dobrze osadzone w teorii językoznawczej, a ich interpretacja jest szczegółowa i pogłębiona. Wybór tych

metod uważam za uzasadniony, gdyż badając rozwój kompetencji nauczyciela, chce ona mieć wgląd w jego przekonania, motyw, decyzje, itp. czego nie dałoby się uchwycić za pomocą np. ilościowych kwestionariuszy. Ponadto badania jakościowe stanowią coraz popularniejszy trend we współczesnej glottodydaktyce.

O uznaniu autorytetu Habilitantki w zakresie badań i kształcenia nauczycieli niech świadczą takie fakty, jak zaproszenia do wygłoszenia wykładów plenarnych (5 razy, w tym 3 wykłady zagraniczne), zaproszenia do wygłoszenia wykładów w uczelniach zagranicznych (Uniwersytet Hacettepe w Ankarze, Uniwersytet Masaryka w Brnie), propozycje recenzji książek do wysoko punktowanego czasopisma *System* (Lista A wg wykazu MNiSW).

Aktywność naukowa Habilitantki zaznacza się również w uczestnictwie w konferencjach naukowych. Po doktoracie łącznie wystąpiła z referatem na 28 konferencjach o charakterze międzynarodowym oraz 19 o charakterze ogólnopolskim.

Jeśli chodzi o udział w projektach naukowych, Habilitantka brała udział w 5-ciu projektach o charakterze szkoleniowym lub badawczym. Najważniejszym z nich wydaje się być projekt „EuroNet” realizowany w ramach europejskiego programu Grundtvig, w ramach którego zbierała dane ankietowe, opracowywała wyniki, które następnie wygłosiła na dwu konferencjach (2008, 2011) w Barnsley. Ponadto od roku 2016 jest kierownikiem polskiej grupy badawczej w projekcie International Language Teacher Education Research Group ILTERG, finansowanego przez turecką agencję programu Erasmus +.

W ramach pozostałej aktywności naukowej wyróżnić należy członkostwo w Komitecie Redakcyjnym Czasopisma *Polilog. Studia Neofilologiczne* (od 2011 r., 6 pkt.), a także członkostwo w takich organizacjach jak: Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIŚ, Polskie Towarzystwo Neofilologiczne, Towarzystwo Tertium, Polskie Towarzystwo Lingwistyki Stosowanej.

Habilitantka posiada również doświadczenie w recenzowaniu artykułów dla czasopism krajowych i międzynarodowych, tj. *Hacettepe University Journal of Education* (4 artykuły), *Neofilolog* (7 artykułów), *Konińskie Studia Językowe* (4 artykuły), *Studies in Second Language Learning and Teaching* (1 artykuł).

Wszystkie te fakty świadczą o tym, że Habilitantka jest w środowisku glottodydaktyków osobą ogólnie znaną i wysoko cenioną; stąd jej pozostałe osiągnięcia naukowe również oceniam **pozytywnie**.

3. Ocena działalności dydaktycznej, organizacyjnej, popularyzatorskiej.

Oceniając działalność dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską Habilitantki należy zwrócić uwagę na fakt, że nie jest ona tylko teoretykiem, ale cały czas jest blisko związana z obiektami swoich badań tj. nauczycielami języków obcych, również jako osoba wspierająca ich rozwój: jako mentor, jako konsultant metodyczny (ODN) i popularyzatorka najnowszych osiągnięć

glottodydaktyki wśród nauczycieli. Szczególnie istotne wydaje się być założenie 2 sieci nauczycieli języka angielskiego (w Słupsku i Chojnicach), w ramach których od roku 2015 organizowane są spotkania mające na celu popularyzację osiągnięć glottodydaktyki w zakresie różnic indywidualnych w uczeniu się i nauczaniu języka angielskiego.

Habilitantka organizowała również kursy metodyczne dla nauczycieli w ramach grantu Kuratora woj. Pomorskiego (2016) oraz w ramach programu unijnego „Droga ku przyszłości – zajęcia z języka angielskiego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych” (2008-11).

O uznaniu jej kompetencji i doświadczenia zawodowego świadczy również fakt o powołaniu do roli eksperta Ministerstwa Edukacji Narodowej ds. awansu zawodowego nauczycieli. Od roku 2002 do chwili obecnej wzięła udział w ok. 200 posiedzeniach komisji na stopień nauczyciela mianowanego/dyplomowanego w woj. pomorskim.

Jednocześnie od początku kariery zawodowej dbała o rozwój swoich kompetencji językowych uczestnicząc w zagranicznych kursach językowych, czy ukończywszy studia podyplomowe z zakresu historii i kultury Wielkiej Brytanii (1994-97, Uniwersytet Warszawski) i odbyła staż językowy za granicą. Możliwość uczestniczenia w tych formach doskonalenia była wynikiem współpracy z organizacjami kształcącymi nauczycieli (np. British Council, 1994), uczestnictwo w programach unijnych (np. Sokrates Arion 1998, Sokrates Lingua 1998) lub wygrana w procedurze konkursowej (1995, 1997).

Jej działalność dydaktyczna i naukowa została wysoko uznana przez jej pracodawców, gdyż 6-krotnie uzyskała ona od nich nagrody: 3 nagrody Rektora Akademii Pomorskiej za osiągnięcia naukowe (2003, 2009, 2011), 3 nagrody Dyrektora Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku (2003, 2009, 2016).

Jeśli chodzi o działalność organizacyjną, to również jest ona wyróżniająca się. Oprócz wskazanej powyżej aktywności organizacyjnej w zakresie szkoleń dla nauczycieli, opieki nad studentami w czasie praktyk studenckich, czy organizowaniu grupy badawczej w projekcie ILTERG, pełniła ona szereg funkcji w jednostkach ją zatrudniających. Była kierownikiem Zakładu Filologii Angielskiej w latach 2003-2008, członkiem Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego Akademii Pomorskiej (2012-16), a od 2016 r. jest członkiem Senatu tejże Uczelni. Wielokrotnie pełniła również funkcje opiekuna roku oraz członka komisji rekrutacyjnych, zarówno w Kolegium Języka Angielskiego, jak i w Akademii Pomorskiej.

Wreszcie należy wspomnieć, że była ona członkiem komitetów organizacyjnych 3-ech konferencji naukowych o międzynarodowym (Konferencje Wschód-Zachód, 2005, 2007) lub ogólnopolskim (konferencja Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego, 2016) zasięgu. Są to wydarzenia regularnie organizowane, o wysokiej renomie w środowisku akademickim. Każda z tych konferencji miała licznych uczestników, więc i wysiłek włożony w ich organizację był ogromny.

Podsumowując oceniam osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie Habilitantki również **pozytywnie**.

4. Wniosek.

W podsumowaniu chciałabym wyraźnie podkreślić, że doktor Dorota Werbińska jest niekwestionowanym autorytetem w zakresie rozwoju zawodowego nauczycieli języków obcych w Polsce. Jak nikt inny zajmuje się nie tylko kształceniem studentów-przyszłych nauczycieli, ale także bada dynamikę tożsamości nauczyciela w toku kariery zawodowej, aż po okres późnej dorosłości. Wiele z jej prac ma charakter pionierski zarówno pod względem tematyki, jak i zastosowanych metod badawczych oraz jest szeroko cytowana również przez Autorów zagranicznych. Wyróżnia się ona w swojej pracy na każdym polu: zarówno badawczym, jak i dydaktycznym i organizacyjnym.

Stwierdzam więc, że moja opinia osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych dr Doroty Werbińskiej jest **jednoznacznie pozytywna**. Z naddatkiem spełniają one kryteria oceny wskazane w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 1 XI 2011 r. (Dz. U. nr 16, poz. 1165) i stanowią podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Joanna Poluta-Jaiskas